MAONI YA WATU 2007

WATANZANIA WATOA MAONI YAO KUHUSU:

UKUAJI WA UCHUMI NA UPUNGUZAJI

WA UMASKINI WA KIPATO,

HALI YAO YA MAISHA NA USTAWI WA JAMII,

NA UTAWALA BORA NA UWAJIBIKAJI

JAMHURI YA MUUNGANO WA TANZANIA

MFUMO WA USIMAMIZI WA MKUKUTA:

KUNDI LA UTAFITI NA UCHAMBUZI NA KUNDI LA WATAALAMU WA MAWASILIANO,

WIZARA YA MIPANGO, UCHUMI NA UWEZESHAJI

DESEMBA 2007

Maelezo zaidi na nakala za taarifa hii inaweza kupatikana kutoka:

Sekretariati ya MKUKUTA, Kitengo cha Kupunguza Umaskini,
Wizara ya Fedha na Uchumi,
S.L.P. 9242, Dar es Salaam, Tanzania
Simu: +255 (22) 2113856 / 2124107
Baruapepe: mkukutamonitoring@gmail.com
Tovuti: www.povertymonitoring.go.tz

Pia kutoka Sekretariati ya Kundi la Utafiti na Uchambuzi:
Research on Poverty Alleviation (REPOA),
Kitalu 157, Mtaa wa Migombani, Regent Estate,
S.L.P. 33223, Dar es Salaam, Tanzania
Simu: +255 (22) 2700083 / 0784 555 655
Baruapepe: repoa@repoa.or.tz
Tovuti: www.repoa.or.tz

Imechapishwa na REPOA kwa niaba ya Kundi la Utafiti na Uchambuzi
© Kundi la Utafiti na Uchambuzi, 2008

ISBN 978-9987-615-29-2

Kwa marejeo taja: Kundi la Utafiti na Uchambuzi, Jamhuri ya Muungano wa Tanzania. ‘Maoni ya Watu (2007): Watanzania Watoa Maoni Yao kuhusu: Ukuzaji wa Uchumi na Upunguzaji wa Umaskini wa Kipato, Hali Yao ya Maisha na Ustawi wa Jamii, na Utawala Bora na Uwajibikaji.’ Dar es Salaam, Tanzania.

Maneno muhimu: Tanzania, utafiti wa maoni, ustawi wa jamii, utawala bora, uwajibikaji, umaskini wa kipato, elimu, mawasiliano ya simu, barabara, wazee, huduma za afya, vijana, nishati, riziki, uvuvi, maji, wafugaji, ushiriki, rushwa, uaminifu, uhalifu, ulevi, usalama, maliasili, watoto.

YALIYOMO

Orodha ya Majedwali V
Orodha ya Vifupisho VII
Shukrani VIII
Muhtasari IX
Sura ya 1 Utangulizi na Methodolojia 1
1.1 Usuli 1
1.2 Methodolojia 2
1.3 Taswira ya ripoti 4

SEHEMU YA KWANZA: MKUKUTA KUNDI LA I - Kukuza Uchumi na Kupunguza Umaskini . . .5

Sura ya 2 Hali ya Uchumi wa Watu. 7
2.1 Mwelekeo wa hali ya uchumi wa watu 7

Sura ya 3 Kuendeleza Ukuaji Mpana wa Uchumi: Miundombinu 9
3.1 Barabara 9
3.2 Nishati 10
3.3 Simu 10

Sura ya 4 Hali ya Uchumi 11
4.1 Gharama za maisha 11
4.2 Njia za kujipatia riziki mijini na vijijini 12

Sura ya 5 Kilimo. 13
5.1 Umiliki wa ardhi na teknolojia ya kilimo 13
5.2 Aina ya mazao yanayolimwa 13
5.3 Matatizo makuu yanayowakabili wakulima 14
5.4 Matumizi ya mbolea na pembejeo nyinginezo 15
5.5 Ushauri wa kitaalamu unaotolewa kwa wakulima 15
5.6 Masoko 16
5.7 Mwelekeo wa utoaji wa huduma za kilimo 16
5.8 Msaada wa serikali kwa wakulima 17
5.9 Wafugaji na wakulima wanaojishughulisha na ufugaji 18
5.10 Wavuvi 20
5.11 Matumizi ya maliasili. 21

Sura ya 6 Vyanzo vya Riziki kwa Vijana 23
6.1 Hali ya uchumi kwa vijana. 23
6.2 Mwelekeo wa hali yao ya uchumi 23
6.3 Matatizo yanayowakabili vijana 24

Sura ya 7 Kulinganisha na Matokeo Mengine ya Utafiti wa Mwaka 2003 na 2007 kuhusu Kukuza Uchumi na Kupunguza Umaskini 25

SEHEMU YA PILI: MKUKUTA KUNDI LA II - Maisha Bora na Ustawi wa Jamii 27

Sura ya 8 Elimu ya Msingi na Sekondari 29
8.1 Kwenda Shuleni 29

8.2 Vyumba vya madarasa 29
8.3 Vitabu vya kiada 30
8.4 Vyoo 30
8.5 Kompyuta. 31
8.6 Mahudhurio ya wanafunzi shuleni 31
8.7 Walimu. 32
8.8 Utafiti wa 'Maoni ya Watoto' 33

Sura ya 9 Afya 35
9.1 Hali ya afya na matatizo yanayohusiana nayo 35
9.2 Huduma za afya. 35
9.3 Huduma za afya shuleni 36
9.4 Usalama barabarani 36

Sura ya 10 Huduma ya Maji 39
10.1 Vyanzo vya maji majumbani na utaratibu wa malipo 39
10.2 Mwelekeo na matatizo katika utoaji wa huduma ya maji 39
10.3 Huduma ya maji shuleni 40

Sura ya 11 Wazee 43
11.1 Vyanzo vya riziki kwa wazee 43
11.2 Vyanzo vya misaada kwa wazee 43
11.3 Huduma ya maji kwa wazee 44
11.4 Huduma za afya kwa wazee 44
11.5 Huduma zinazotolewa na wazee 45
11.6 Wasiwasi wa wazee kuhusu mustakabali wao 45

Sura ya 12 Kulinganisha na Matokeo Mengine ya Utafiti wa Mwaka 2003 na 2007 kuhusu Utoaji Huduma 47

SEHEMU YA TATU: MKUKUTA KUNDI LA III - Utawala Bora na Uwajibikaji 49

Sura ya 13 Utawala Bora na Uwajibikaji 51
13.1 Ushiriki wa wananchi katika masuala ya umma 51
13.2 Habari na mawasiliano 53
13.3 Ufahamu na maoni kuhusu sera 54
13.4 Maoni kuhusu viongozi wa serikali na vyama vya siasa 55
13.5 Uwajibikaji 55
13.6 Rushwa. 56

Sura ya 14 Uaminifu, Ushirikiano na Usalama 61
14.1 Uaminifu. 61
14.2 Uhalifu na ulevi 62
14.3 Mshikamano na ushirikiano katika jamii 64

Sura ya 15 Hitimisho na Mambo ya Kufanya Kisera 65

Marejeo 66

ORODHA YA MAJEDWALI

Jedwali 1.1 Mgawanyo wa viwango vya umaskini wa mtu mmoja mmoja 2
Jedwali 2.1 Maoni ya wananchi kuhusu mabadiliko ya kiuchumi 2004-07 7
Jedwali 2.2 Mabadiliko ya hali ya kiuchumi 2004-07 kwa madaraja ya vipato 7
Jedwali 2.3 Mabadiliko katika maisha 2004-07. 8
Jedwali 3.1 Asilimia ya watu wazima walioripoti hali ya barabara kuwa tatizo kuu 9
Jedwali 3.2 Maoni kuhusu mabadiliko ya ubora wa barabara 2004-2007. 9
Jedwali 3.3 Vyanzo vya nishati ya mwanga na ya kupikia. 10
Jedwali 3.4 Njia za mawasiliano, kwa maeneo. 10
Jedwali 4.1 Matatizo ya bei ya chakula na bidhaa muhimu 11
Jedwali 4.2 Kazi / vyanzo vya riziki 12
Jedwali 5.1 Asilimia ya wakulima wa mazao makuu ya chakula 13
Jedwali 5.2 Asilimia ya wakulima walioripoti kutumia sehemu kubwa ya mazao kwa matumizi ya nyumbani 14
Jedwali 5.3 Matatizo makubua yanayowakabili wakulima 14
Jedwali 5.4 Matumizi ya pembejeo asilia na za kibiashara katika kilimo 15
Jedwali 5.5 Ushauri wa kitaalamu kwa wakulima 15
Jedwali 5.6 Mwelekeo wa upatikanaji wa huduma za kilimo, mabadiliko kwa miaka mitatu Iliyopita, kwa kiwango cha umaskini kwa mtu mmoja mmoja 16
Jedwali 5.7 Mwelekeo wa upatikanaji wa huduma za kilimo, mabadiliko kwa miaka mitatu Iliyopita ...17
Jedwali 5.8 Msaada wa serikali kwa wakulima 17
Jedwali 5.9 Msaada kutoka serikalini wanaoupendelea wakulima Ili kuongeza uzalishaji katika kilimo 18
Jedwali 5.10 Matatizo yanayowakabili wafugaji 18
Jedwali 5.11 Msaada wa serikali katika kuboresha shughuli za ufugaji 19
Jedwali 5.12 Msaada kutoka serikalini wanaoupendelea wafugaji 20
Jedwali 5.13 Msaada kutoka serikalini wanaoupendelea wavuvi kuboresha viwanda vya samaki 21
Jedwali 5.14 Matumizi ya maliasili 21
Jedwali 6.1 Hali ya uchumi kwa vijana kijinsia 23
Jedwali 6.2 Mwelekeo wa hali ya uchumi kwa vijana 23
Jedwali 6.3 Mabadiliko ya siku za karibuni katika maisha ya vijana 24
Jedwali 6.4 Matarajio ya vijana kiuchumi 24
Jedwali 6.5 Matatizo yanayowakabili vijana 24
Jedwali 7.1 Matatizo makuu kwa madaraja kama yalivyoripotiwa mwaka 2003 na 2007 25
Jedwali 8.1 Kwenda shuleni 29
Jedwali 8.2 Utoshelevu wa vyumba vya madarasa 30
Jedwali 8.3 Mabadiliko ya hali ya vyumba vya madarasa 30
Jedwali 8.4 Upatikanaji wa vitabu vya kiada 30
Jedwali 8.5 Utoshelevu wa vyoo vya shule 31
Jedwali 8.6 Upatikanaji na utumiaji wa kompyuta 31
Jedwali 8.7 Sababu zilizotolewa na wanafunzi za kutohudhuria masomo 32
Jedwali 8.8 Utoro wa walimu 32
Jedwali 8.9 Mitazamo ya wanafunzi kwa walimu wao 32
Jedwali 8.10 Walimu na utoaji wa adhabu ya viboko 33

Jedwali 8.11 Walimu kuhimiza wanafunzi kuuliza maswali 33
Jedwali 9.1 Matatizo ya afya na matumizi ya vyandarua kwa mwaka uliopita .35
Jedwali 9.2 Matatizo katika huduma za afya 36
Jedwali 9.3 Matukio ya vifo na majeraha makubwa (kwa marafiki, ndugu, majirani) kutokana na ajali barabarani 37
Jedwali 9.4 Chanzo cha vifo au majeraha 37
Jedwali 10.1 Vyanzo vikuu vya maji ya kunywa 39
Jedwali 10.2 Utaratibu wa kulipia maji ya kunywa 39
Jedwali 10.3 Mwelekeo wa utoaji wa huduma ya maji 40
Jedwali 10.4 Matatizo ya utoaji wa huduma ya maji 40
Jedwali 10.5 Upatikanaji wa maji shuleni 41
Jedwali 11.1 Vyanzo vikuu vya wazee kujikimu 43
Jedwali 11.2 Vyanzo vya misaada kwa wazee 44
Jedwali 11.3 Ulipiaji wa huduma za afya 44
Jedwali 11.4 Matatizo yanayowakabili wazee katika kupata huduma za tiba 45
Jedwali 11.5 Wasiwasi wa wazee kuhusu mustakabali wao 46
Jedwali 11.6 Karaha ya kuzeeka 46
Jedwali 12.1 Matatizo makuu katika huduma za jamii mwaka 2003 na 2007 47
Jedwali 13.1 Uanachama katika vyama vya eneo husika 51
Jedwali 13.2 Aina za ushiriki katika masuala ya umma. 52
Jedwali 13.3 Maombi ya kupewa taarifa za umma. 52
Jedwali 13.4 Maoni iwapo ushirikishwaji wa watu huleta mabadiliko. 52
Jedwali 13.5 Maoni kuhusu iwapo wananchi hawana budi kushirikishwa zaidi katika kufanya maamuzi kwenye masuala ya umma 53
Jedwali 13.6 Vyanzo vya habari kwa maeneo mbalimbali 53
Jedwali 13.7 Kupata habari mara kwa mara 54
Jedwali 13.8 Ufahamu wa wananchi kuhusu MKUKUTA 55
Jedwali 13.9 Maoni ya watu kuhusu kuwa na mfumo wa chama kimoja au vyama vingi vya siasa 56
Jedwali 13.10 Ushahidi wa uwajibikaji 56
Jedwali 13.11 Mwelekeo wa uwajibikaji 56
Jedwali 13.12 Maoni kuhusu kuenea kwa rushwa 57
Jedwali 13.13 Maoni kuhusu kiwango cha rushwa katika sekta mbalimbali 57
Jedwali 13.14 Kukutana na watoa huduma na utoaji wa rushwa 58
Jedwali 13.15 Maoni kuhusu juhudi za serikali ya sasa katika kupambana na rushwa 59
Jedwali 14.1 Kiwango cha uaminifu katika jamii 61
Jedwali 14.2 Makundi yanayoaminika katika jamii 62
Jedwali 14.3 Maoni kuhusu uhalifu, vurugu na kukosekana kwa usalama 63
Jedwali 14.4 Mwelekeo wa mshikamano na ushirikiano katika jamii 64

ORODHA YA VIFUPISHO

CBOs	Asasi za Kijamii
CSOs	Asasi za Kiraia
ESRF	Taasisi ya Utafiti wa Kiuchumi na Kijamii
FBO	Asasi za Kidini
FGDs	Majadiliano katika Vikundi vya Fokasi
MKUKUTA	Mkakati wa Kukuza Uchumi na Kupunguza Umaskini Tanzania
MMS	Mfumo wa Usimamizi wa MKUKUTA
MPEE	Wizara ya Mipango, Uchumi na Uwezeshaji
NGOs	Asasi Zisiso za Serikali
PCCB	Taasisi ya Kuzuia na Kuondoa Rushwa
PMS	Mfumo wa Usimamizi wa Umaskini
PSSS	Utafiti kuhusu Uridhishaji wa Sera na Huduma
RAWG	Kikundi cha Utafiti na Uchambuzi
REPOA	Taasisi ya Utafiti wa Kupunguza Umaskini
TT	Timu ya Kiufundi
TWG	Kikundi cha Kiufundi
Tz-PPA	Tathmini Shirikishi ya Umaskini Tanzani
VoC	Maoni ya Watoto
VoP	Maoni ya Watu

SHUKRANI

Utafiti huu unaojulikana kama ‘Maoni ya Watu 2007’, unaripoti matokeo ya utafiti mkubwa uliofanyika chini ya Mfumo wa Kusimamia Umaskini ambao ni sehemu ya MKUKUTA (Mkakati wa Kukuza Uchumi na Kuondoa Umaskini Tanzania). Utafiti pamoja na ripoti yake ulisimamiwa na Kikundi cha Utafiti na Uchambuzi kwa ushirikiano na Kikundi cha Ufundi Mawasiliano cha Mfumo wa Usimamizi wa Umaskini cha MKUKUTA. Wakati mradi huu ukiendelea, Laston Msongole ambaye ni Mkurugenzi wa Kitengo cha Uchumi Mkuu katika Wizara ya Mipango, Uchumi na Uwezeshaji, alikuwa mwenyekiti wa Kikundi cha Utafiti na Uchambuzi. Anna Mwasha, ambaye ni Mkurugenzi wa Kitengo cha Kuondoa Umaskini katika wizara hiyo hiyo, alikuwa mwenyekiti wa Kikundi cha Ufundi Mawasiliano. Taasisi ya Utafiti wa Kupunguza Umaskini (REPOA), ikiwa ndiyo sekretariet ya Kikundi cha Utafiti na Uchambuzi, iliratibu utafiti na kuandaa ripoti, ikisimamiwa na Joseph Semboja.

Utafiti huu unaohusisha Watanzania 7,879 ni mkubwa kuliko tafiti zote za maoni ya wananchi zilizowahi kufanywa Tanzania Bara. Pia ni wa kipekee kwa jinsi ulivyojumuisha wahusika wa umri mbalimbali kuanzia miaka 7 hadi 90. Maoni ya wananchi kuhusu maendeleo yao yanatoa taarifa muhimu kwa ajili ya kupanga mipango na kuunda sera, pia kwa matumizi ya wadau kama vile taasisi za kijamii, watafiti na wahisani. Kwa hiyo ni muhimu taarifa hizi zikatufikia sisi sote ili tuendeleze mijadala inayoeleweka kwa maendeleo ya taifa letu.

Wasomaji wa ripoti hii wanaelekezwa pia kurejea ripoti ya ‘Umaskini na Maendeleo ya Watu 2007’ na ‘Maoni ya Watoto 2007’ – machapisho haya matatu kwa pamoja yanatoa ‘picha’ kamili ya Tanzania ya leo. Serikali inadhamiria kuendeleza mfululizo huu wa tafiti ili kufanya maamuzi yanayoeleweka na kuboresha mijadala ya wazi juu ya masuala muhimu ya maendeleo.

Watu wengi waliochangia utafiti huu pamoja na ripoti iliyotokana nayo, michango yao imepokelewa kwa shukrani. Wale waliofanya kazi katika ngazi mbalimbali za kuandaa utafiti wa ‘Maoni ya Watu’, ukusanyaji wa data, na hatimaye uchambuzi wake na uandishi wa ripoti ni pamoja na: Servus Sagday, Alana Albee, Brian Cooksey, Rose Mwaipopo, Flora Kessy, Blandina Kilama, Cornel Jahari, Jamal Msami, Dennis Rweyemamu, Lucas Katera na Valerie Leach.

Utayari wa wahojiwa pamoja na wajumbe wa kikundi cha fokasi kushiriki katika utafiti huu kumepokewa kwa moyo mkunjufu.

MUHTASARI

Ripoti hii inawasilisha matokeo ya utafiti wa Maoni ya Watu kuhusu taarifa za vipengele mbalimbali vya maisha ya watu, ikiwa ni pamoja na maendeleo yao ya kiuchumi ya hivi karibuni, mabadiliko ya hali zao kimaisha, na ubora na upatikanaji wa huduma za kijamii na kiuchumi (kama vile upanuzi wa kilimo na ukarabati na utunzaji wa barabara). Utafiti huu pia ulichambua maoni ya watu kuhusu mwelekeo wa shughuli za utawala ikiwa ni pamoja na ushiriki wa wananchi katika masuala ya umma, utungaji sera, na masuala ya rushwa na uaminifu katika jamii.

Utafiti huu ulifanywa mnamo mwezi Machi na Aprili 2007, ukiwashirikisha Watanzania 7,879 wenye umri wa miaka 7 hadi 90 katika mikoa kumi ya Tanzania Bara. Sampuli ya watu walioshiriki katika utafiti huu ilihusisha watoto 512, vijana 1,525, watu wazima 4,987 na wazee 855. Sampuli nyingine ndogo ina takriban watu 1,000 walioshiriki katika utafiti huu kupitia makundi maalumu ya watu yaliyoendesha mijadala ya kina kuhusu hoja mbalimbali. Kwa watoto, utafiti huu ulilenga kuchunguza masuala ya shule, nafasi yao katika jamii na matarajio yao ya baadaye. Kwa vijana, masuala muhimu yalikuwa elimu, maoni yao kuhusu sera, ajira, matatizo binafsi, na matarajio yao ya baadaye. Kwa wazee, lengo kuu la utafiti huu lilihusu ubora na upatikanaji wa huduma zinazohusu ustawi wao na njia zao za kujipatia riziki.

Kama zilivyo tafiti nyingi zinazochunguza maoni ya watu, utafiti huu pia ulikusanya maoni ya watu kuhusu utendaji wa taasisi za umma na wadau mbalimbali. Ingawa jambo hili ni la muhimu, ni muhimu vilevile kubainisha kuwa tafiti za maoni ya watu zinaweza kutoa matokeo tofauti na yale ya tafiti zilizozoeleka za kaya hadi kaya, kwani tafiti za maoni ya watu zina mipaka kuhusu aina ya maswali yanayoweza kutumiwa kwa ajili ya kukusanya takwimu za utafiti na vilevile kuhusu kiwango kinachowezekana cha uchambuzi wa takwimu katika mchakato huo. Hata hivyo, kumejitokeza hali ya kufanana kwa maoni ya watu kuhusu maendeleo ya kiuchumi ya hivi karibuni, mabadiliko katika hali za maisha ya watu, ubora na upatikanaji wa huduma za kiuchumi na kijamii, na shughuli za utawala (ikiwa ni pamoja na ushiriki wa wananchi katika masuala ya umma, utungaji sera, masuala ya rushwa na uaminifu katika jamii).

Utafiti huu ulileta taarifa kuhusu viashirio maalumu vya mfumo wa usimamizi wa MKUKUTA. Utafiti ulichambua maoni ya watu kuhusu maendeleo kwa kutumia viashirio vilivyoteuliwa kutoka katika makundi matatu ya MKUKUTA, ambayo hushughulikia: kukuza uchumi na kupunguza umaskini wa kipato, maisha bora na ustawi wa jamii, na utawala bora na uwajibikaji. Hivyo basi, utafiti huu unaarifu jinsi watu wanavyotambua na kuchambua mabadiliko ya sera na jinsi sera zinavyochukuliwa katika suala la kubadili hali ya maisha ya watu.

Kukuza Uchumi na Kupunguza Umaskini wa Kipato

Kwa ujumla, Watanzania wachache mno wenye umri wa utu uzima ndio wanaoona kuwa wanafaidi matunda ya kukua kwa uchumi kulinganisha na wale wanaoona kuwa riziki zao zinazidi kuwa duni. Wakati 24% ya watu wazima waliosailiwa walieleza kuwepo kwa maendeleo katika shughuli zao za kiuchumi kwa kipindi cha miaka mitatu iliyopita, 26% walisema hakukuwa na mabadiliko, na nusu (50%) ya wakazi hao wa mijini na vijijini walieleza kuwepo kwa hali kuzidi kuzorota. Karibu 32% ya vijana waliosailiwa wanadai kulikuwa na kuzorota kwa shughuli zao kiuchumi katika kipindi cha miaka mitatu iliyopita, huku 39% wakiwa hawaoni mabadiliko, na 26% wakiona kuwepo kwa mabadiliko. Hakukuwa na tofauti katika majibu yaliyotolewa na vijana wa kike na wa kiume.

Matokeo makuu ya utafiti huu kuhusu kukuza uchumi na kupunguza umaskini wa kipato yanazungumzia hali ya miundombinu ya kiuchumi na upatikanaji wa fursa za ajira, gharama za maisha (gharama za chakula na mahitaji mengine ya msingi) na masuala mengine maalumu yanayohusu upatikanaji wa nyenzo mbalimbali kwa shughuli za kiuchumi.

Miundombinu ya Kiuchumi

Barabara

Kwa wananchi waliosailiwa katika maeneo ya vijijini, hali ya ubovu wa barabara na kutozifanyia matengenezo ni tatizo kuu. 70% ya washiriki hao wa vijijini huchukulia hali ya ubovu wa barabara kuwa ni 'tatizo kuu,' 47% wakidai kuwa hali ilizidi kuwa mbaya katika kipindi cha miaka mitatu iliyopita, huku 26% wakisema hakukuwa na mabadiliko na 28% wakisema kulikuwa na mabadiliko. 57% ya wakazi wa mijini, isipokuwa Dar es Salaam, na 41% ya wakazi wa Dar es Salaam walidai kuwa ubovu wa barabara ni tatizo kuu.

Kuboreshwa kwa hali ya barabara ni suala lililojadiliwa na 56% ya washiriki wa Dar es Salaam na 42% ya washiriki wa miji mingine. Nusu ya washiriki wa vijijini walibainisha kuwa barabara mbovu huwazuia kuyafikia masoko na huduma nyingine mijini, hivyo kutokana na ubovu wa barabara za vijijini, maendeleo ya kiuchumi katika maeneo ya vijijini hudumaa.

Mawasiliano ya Simu

Umiliki wa simu za mkononi umeongezeka zaidi ya mara nne katika kipindi kisichozidi miaka minne, hali ambayo imesaidia kuboresha mawasiliano. 35% ya washiriki wenye umri wa utu uzima walimiliki simu za mkononi: 65% wakiwa wa Dar es Salaam na 16% wakiwa wa vijijini. Jijini Dar es Salaam, 17% ya washiriki maskini zaidi humiliki simu za mkononi, ikilinganishwa na 86% ya washiriki wenye nafuu kimaisha. Hata hivyo, kuboreka kwa mawasiliano ya simu kunaweza kuwa hakujachangia vya kutosha kuinua hali ya uchumi, kwani karibu 75% ya wamiliki wa simu nchini kote walisema kuwa hutumia simu zao kwa shughuli binafsi, na 25% tu ndio waliosema kuwa huzitumia kwa shughuli za kibiashara.

Nishati

Chanzo kikuu cha nishati inayotumiwa na washiriki walio wengi katika kupika ni kuni na mkaa - 60% ya washiriki hutumia nishati ya kuni na 35% hutumia mkaa. Matumizi ya mkaa yalitajwa zaidi jijini Dar es Salaam, ambako hutumiwa na 83% ya washiriki. Nishati ya kuni hutumiwa na 87% ya washiriki wa vijijini na 57% ya washiriki wa mijini isipokuwa Dar es Salaam.

Kwa ujumla, umeme ulitumiwa kama chanzo cha mwanga majumbani na 23% tu ya washiriki. Nishati hii ilitumiwa zaidi katika maeneo ya mijini nchini Tanzania - ilitumiwa na 59% ya washiriki wa Dar es Salaam, ikilinganishwa na 43% katika miji mingine na 11% ya washiriki wa vijijini.

Hali ya Uchumi

Maoni ya watu kuhusu hali yao kiuchumi yalitathminiwa kwa kutumia vigezo kadhaa ambavyo ni pamoja na ajira na njia nyingine za kujipatia riziki, upatikanaji na gharama za ununuzi wa nyenzo za uzalishaji mali na upatikanaji na gharama za ununuzi wa chakula na mahitaji mengine ya msingi. Wakati gharama za maisha - gharama za ununuzi wa chakula na mahitaji ya msingi - zilitajwa kuwa ni tatizo kuu na 67% ya watu wazima, tatizo ambalo huathiri watu wa mijini na vijijini, 47% walisema kamwe hawakukumbwa na tatizo la upungufu wa chakula mwaka uliopita na 63% walisema walikula milo mitatu kwa siku. Karibu 47% ya vijana nao walidai kuwa gharama za ununuzi wa chakula na bidhaa nyingine za msingi ni tatizo kuu. Ingawa watu maskini walikuwa na wasiwasi zaidi kuhusu bei ya chakula na bidhaa nyingine za msingi kuliko watu wenye nafuu kimaisha, karibu 66% ya washiriki wenye hali bora kimaisha nao pia waliliona suala la kupanda kwa gharama za maisha kuwa tatizo kuu. Wakazi wa mijini walisema kuwa walikula nyama au samaki karibu siku tatu kwa wiki ikilinganishwa na washiriki wa vijijini ambao wastani wao ni chini ya siku mbili kwa wiki.

Robo tatu ya washiriki wa Dar es Salaam (78%) walikula milo mitatu kwa siku, ikilinganishwa na theluthi mbili (64%) ya washiriki kutoka miji mingine na 55% tu ya wale wa vijijini. Walipoulizwa iwapo walikumbwa na njaa katika kipindi cha mwaka uliopita, 19% ya wanavijiji walijibu 'mara kwa mara' na wengine 43% walijibu 'wakati mwingine.' Theluthi moja ya washiriki wa Dar es Salaam (32%) nao walisema 'wakati mwingine' walikumbwa na njaa, na 5% walisema 'mara kwa mara.'

Karibu 87% ya washiriki wa vijijini hujishughulisha na kilimo na ufugaji na uvuvi. 52% walisema kuwa hali yao kiuchumi ilikuwa duni kuliko ilivyokuwa miaka mitatu iliyopita, 25% walisema ilikuwa vilevile na 23% walisema imeboreka. Kwa ujumla, hali duni ya uzalishaji katika kilimo kutokana na matumizi madogo ya pembejeo na zana za kilimo ni jambo lililo dhahiri. Karibu 86% ya wakulima wote waliosailiwa hawakutumia mbolea ya kemikali mwaka uliopita, 72% hawakutumia madawa ya kemikali ya kuua wadudu waharibifu, ama sumu ya mimea, na 77% hawakutumia mbegu zilizoboreshwa. Asilimia ya wakulima maskini zaidi ambao hawakutumia mbolea ya kemikali ilikuwa 98.

Zaidi ya 70% ya wakulima walibainisha kuwa bei, upatikanaji, kufaa/ubora wa mbolea na pembejeo nyinginezo ni kikwazo kikubwa zaidi katika shughuli za uzalishaji wa kilimo. Walipoulizwa kuwa serikali inatakiwa kufanya nini ili kuwasaidia wakulima, 42% walitaja kuboreshwa kwa hali ya upatikanaji wa pembejeo na 19% walitaka wapatiwe mikopo. Kulikuwa na tofauti ndogo sana katika majibu yaliyotolewa na wakulima maskini sana na wale wenye nafuu kimaisha.

Wafugaji wengi, 78% waliosailiwa walilalamikia pia gharama za ununuzi wa madawa ya mifugo na 63% walilalamikia kutopatikana kwa huduma za mifugo. Ukame, magonjwa, umbali wa kuyafikia masoko, bei ndogo ya mifugo yao katika masoko, ukosefu wa maeneo ya malisho na ukosefu wa taarifa za masoko yalitajwa pia kuwa ni matatizo makuu na washiriki walio wengi. 40% ya washiriki ambao ni wafugaji walipata ushauri wa kitaalamu katika kipindi cha mwaka uliopita, kiwango ambacho ni cha juu zaidi cha kupata ushauri wa kitaalamu ikilinganishwa na kile walichokipata wakulima. Nusu ya wafugaji waliosailiwa katika utafiti huu walisema hawajawahi kamwe kupata ushauri wa kitaalamu. Wafugaji walio wengi, 76%, walikuwa na maoni kwamba serikali haikuwa ikijishughulisha kwa namna yoyote zaidi ya hiyo. Kuna wachache sana waliosema kuwa serikali ilikuwa ikitoa huduma za ushauri wa kitaalamu, hali inayoonyesha kuwa pengine huduma hizo zilipatikana kwa kiasi kikubwa kutoka kwa wataalamu binafsi. Kuboreshwa kwa hali ya upatikanaji wa chanjo na madawa ya mifugo ni ombi moja na la muhimu zaidi lililotolewa kwa serikali na wafugaji hao.

70% ya wavuvi waliosailiwa walidai kuwa upatikanaji wa samaki ulikuwa ukipungua, huku 16% tu ndio wakisema kuwa upatikanaji wa samaki ulikuwa ukiongezeka. Walipoulizwa ni kwa nini walidhani upatikanaji wa samaki ulizidi kupungua, theluthi moja walisema kulikuwa na wavuvi wadogowadogo wengi kupita kiasi, na kwamba wavuvi hutumia nyavu zenye matundu madogo mno. Karibu 20% ya wale waliosailiwa walitaja pia uvuvi wa kibiashara, ujio wa wavuvi kutoka maeneo mengine, na matumizi ya baruti kama sababu za kushuka kwa mavuno ya wavuvi. Walipoulizwa iwapo wanaweza kunufaika zaidi kwa kuuza samaki nje ya nchi badala ya kuuza katika masoko ya hapa nchini pekee, zaidi ya nusu (53%) walipendelea kuuza nje, ikilinganishwa na 38% waliosema kuwa watanufaika zaidi kwa kuuza katika masoko ya ndani.

Kwa washiriki wa mijini, upatikanaji wa kazi uliripotiwa mara nyingi zaidi kuwa tatizo kubwa kuliko walivyoripoti washiriki wa vijijini. Wakati upatikanaji wa kazi ulikuwa tatizo kuu kwa 55% ya watu wazima waliosailiwa katika maeneo ya mijini, tatizo hili liliripotiwa na 39% ya watu wazima wa maeneo ya vijijini. Tatizo hili ni kubwa zaidi kwa vijana wa mijini na vijijini: 63% ya vijana wote waliosailiwa (65% wakiwa wa mijini, na 61% wakiwa wa vijijini) walichukulia kuwa hili ndilo tatizo kubwa zaidi linalowakabili.

Utafiti huu uliangalia pia njia za kujipatia riziki kwa mtu mmoja mmoja katika hatua mbalimbali za maisha. Miongoni mwa vijana wenye umri wa miaka 15 hadi 24 waliokuwa tayari wamemaliza shule, 35% hawakuwa na ajira / shughuli ya uzalishaji mali, huku 26% walifanya kazi za vijijini na 11% walikuwa wamejiajiri. Karibu 40% ya vijana walisema kuwa walitarajia kuendelea na masomo yao. Kwa ujumla, hapakuwa na tofauti kubwa sana ya maoni kati ya vijana wa kike na wa kiume. Kwa ujumla, vijana wote wa kike na wa kiume walikuwa na matarajio makubwa kwa maisha yao ya baadaye. Walipoulizwa iwapo wanatarajia hali yao kiuchumi kubadilika katika miaka mitatu ijayo, karibu nusu yao walisema itaimarika, 13% ya vijana wa kiume na 38% ya vijana wa kike walisema itabaki vilevile, na 23-30% walisema hawajui.

Wakati wengi wa watu wenye umri wa zaidi ya miaka 60, hususan wanawake, hutegemea ndugu zao wa karibu katika kujikimu kwao, 34% ya wanaume na 20% ya wanawake waliarifu kuwa walikuwa bado wanafanya kazi za kudumu. Takriban 40% ya wazee waliosailiwa walisema walikuwa wakiwalea wajukuu wao, hususan kutokana na kufariki au kuugua kwa wazazi wa watoto hao. Katika kuwalea wajukuu wao, karibu robo tatu walisema kuwa walisaidiwa na ndugu zao wa karibu.

Karibu wazee wote (88%) walisema kuwa ndugu zao wa karibu wanaweza kuwasaidia wakifikwa na tatizo kubwa. Hata hivyo, 75% ya wazee huhofia zaidi kupoteza nguvu za kufanya kazi kwa kadri wanavyozidi kuzeeka, 66% huhofia kukumbwa na njaa na umaskini, na kupoteza uhuru wao shauri ya maradhi. Mashaka haya yanajitokeza sana miongoni mwa wazee wanaume na wazee wanawake.

Maisha Bora na Ustawi wa Jamii

Elimu

Wanafunzi na wazazi waliombwa kutathmini hali ya elimu. Karibu 60% ya washiriki walitaja kuwepo kwa ongezeko la vyumba vya madarasa ya shule za msingi, huku washiriki wengi zaidi wa mijini wakibainisha kuwepo kwa mabadiliko kuliko wale wa vijijini. Zaidi ya nusu ya watu hao waliosailiwa walisema pia kuwa vyumba vya madarasa ya shule za sekondari vilitosheleza, ingawa majibu yao yalionyesha kuwepo kwa hali bora zaidi mijini kuliko vijijini. Hata hivyo, uhaba wa vyumba vya madarasa kwa shule za msingi na sekondari uliripotiwa na 22% ya watu waliosailiwa, hali inayoonyesha kuwa baadhi ya shule bado hazina vifaa vya kutosha kwa ajili ya utoaji elimu. Suala la utengenezaji wa madawati lilifanana kama ya ujenzi wa vyumba vya madarasa, ambapo upungufu zaidi uliripotiwa vijijini na katika shule za msingi ikilinganishwa na hali ilivyo mijini na katika shule za sekondari.

Mabadiliko mengine muhimu yalihusu mazingira ya vyumba vya madarasa, na ushiriki wa wanafunzi na walimu katika kazi za darasani. Takriban 54% ya waliohojiwa waliona kuwepo kwa mabadiliko katika hali ya vyumba vya madarasa, huku 34% wakisema hakukuwa na mabadiliko yoyote. Asilimia 60 ya wanafunzi wa shule ya msingi, waliona kuwepo kwa mabadiliko katika mazingira ya vyumba vya madarasa, ikilinganishwa na 48% ya wanafunzi wa shule ya sekondari.

Idadi kubwa zaidi ya wanafunzi wa shule ya msingi na sekondari walioshiriki katika utafiti huu walisema kuwa baadhi au wengi wa walimu wao waliwahimiza kuuliza maswali darasani. Idadi ya wasichana waliosema kuwa walimu waliwahimiza kuuliza maswali ilikuwa ni ndogo zaidi kuliko ya wavulana. Baadhi ya walimu kutohudhuria vipindi ni tatizo lililoripotiwa katika shule 18 kati ya 20 zilizofanyiwa utafiti. Hata hivyo, 59% ya wanafunzi walisema 'kamwe walimu hawakuwa watoro au hali hiyo ilitokea kwa nadra tu.' Kiwango cha utoro kilionekana kuwa juu zaidi vijijini kuliko mijini. Tofauti ya viwango vya utoro kwa kutumia kigezo cha jinsia au kwa kulinganisha shule za msingi na sekondari haikuonekana kuwa kubwa.

Vitabu vya kiada ni pungufu zaidi vijijini kuliko mijini, lakini hata jijini Dar es Salaam, 61% ya wale waliosailiwa hawakuridhishwa na hali ya ugavi wa vitabu vya kiada. Karibu 80% ya watoto waliosailiwa wenye umri wa kati ya miaka 7 na 14 walisema kuwa hakukuwa na vitabu vya kutosha, huku 15% tu ndiyo wakisema kuwa vilikuwepo vya kutosha. Karibu 66% ya wanafunzi wa madarasa ya juu ya elimu ya msingi na sekondari walisema vitabu vya kiada vilikuwa vichache mno na 16% ya wavulana na 19% ya wasichana wa shule za sekondari walidai kuwa walisoma masomo yao bila kutumia vitabu.

Adhabu ya viboko, au hofu ya adhabu hiyo, ni tatizo kubwa kwa watoto wa shule wenye umri mdogo zaidi kwenye shule 18 kati ya 20 zilizofanyiwa utafiti ili kujua matatizo ya watoto. Kwa wanafunzi wakubwa wa shule za msingi na sekondari, 20% tu ndio hawakuitaja adhabu ya viboko. Katika shule 16 zilizofanyiwa utafiti, walimu 'wote au walio wengi' waliripotiwa kutumia adhabu ya viboko kwa wanafunzi wao, zaidi katika shule za vijijini kuliko za mijini.

Watoto waliarifu kuwa huwa hawakosi kuhudhuria masomo shuleni. Zaidi ya 70% walisema kuwa kamwe hawakosi shule au hukosa kwa nadra sana, na 20% tu walisema kuwa wakati mwingine hukosa kwenda shule. Katika shule za msingi na sekondari, kwa kiasi kikubwa sana ugonjwa ndiyo sababu kuu ya wanafunzi kutohudhuria shule, takriban 61%, huku kukiwa na idadi kubwa zaidi vijijini kuliko mijini. Gharama za elimu / ukosefu wa fedha za ada ya shule, zilitajwa na 36% ya wanafunzi kuwa sababu ya kutohudhuria masomo kwa shule za msingi na sekondari. Kuhudhuria harusi au mazishi huwachukulia pia wanafunzi muda wao, kukiwa kumetajwa na 41% ya wasichana wa shule ya sekondari na 31% ya wavulana.

Matumizi ya kompyuta shuleni yalitajwa kuwepo kwa kiwango kidogo sana, hata katika shule za sekondari. Zaidi ya nusu ya shule za sekondari zilizofanyiwa utafiti, 55%, hazikuwa na kompyuta, na kwa shule zenye kompyuta, nyenzo hizo zilikusudiwa zaidi kwa shughuli za kiutawala na si kwa ajili ya kutumiwa na wanafunzi.

Huduma za Afya

Utafiti huu ulitafuta taarifa kuhusu hali ya jumla ya afya za watu na maoni yao kuhusu upatikanaji, ubora na gharama za huduma za afya zinazotolewa na serikali, na iwapo huzifikia huduma hizi. 66% ya watu wazima waliosailiwa waliarifu kuwa waliugua malaria katika kipindi cha mwaka uliopita; wakati 60% waliugua kikohozi, homa na mafua, na 32% walishikwa na ugonjwa wa kuhara mara moja au zaidi. Ugonjwa wa malaria uliripotiwa zaidi jijini Dar es Salaam, huku ugonjwa wa kuhara ukitokea zaidi katika maeneo ya vijijini. Takriban robo tatu, 73%, ya wananchi waliosailiwa waliarifu kuwa walitumia vyandarua, vingi kati ya hivyo vikidaiwa kuwekewa dawa. Kiwango cha matumizi ya vyandarua kilikuwa juu zaidi mijini kuliko vijijini.

Walipoulizwa kuhusu mambo muhimu zaidi ya kuangaliwa katika huduma za afya, 32% ya watu wazima waliosailiwa walitaja suala la ubora / upatikanaji wa huduma, 16% walitaja umbali, 13% walitaja upatikanaji wa madawa na 10% walitaja gharama zake. Zaidi ya robo ya watu waliosailiwa hawakuwa na jibu lolote kwa swali hili.

Kwa watu wazima walioarifu kuwa hutumia huduma za afya, 62% walisema kuwa gharama kubwa za matibabu na ununuzi wa madawa lilikuwa tatizo kubwa. Upatikanaji wa madawa na muda mrefu wa kusubiri huduma yalitajwa pia, hususan na wakazi wengi wa mijini, kuwa ni matatizo makuu. Wananchi wachache tu walilalamikia tabia ya upole wa wahudumu wa afya, ukosefu wa huduma za uzazi na chanjo, na suala la usafi katika utoaji huduma.

Miongoni mwa wazee, karibu 65% walisema walikuwa na matatizo ya afya yanayohitaji uangalizi wa mara kwa mara, mengi kati ya matatizo hayo yakihusiana na utembeaji wao na kwa idadi kubwa kidogo yakiwakumba zaidi wanawake kuliko wanaume. Karibu 66% ya wazee walitafuta huduma za tiba katika kipindi cha miezi mitatu kabla ya utafiti huu, 70% wakiwa wazee wanawake na 60% wazee wanaume. Kwa waliotafuta tiba, 35% walijilipia wenyewe, 27% walilipiwa na familia zao, 15% walipata tiba bure, na 14% hawakupata tiba. Karibu nusu ya watu wenye umri wa zaidi ya miaka 60 (48%) walikiri kutofahamu kuwa wanayo haki ya kupata tiba bure katika hospitali za serikali, 42% wakiwa wanaume na 58% wanawake. Takriban moja ya tano, 18%, ya wazee waliosailiwa walisema kuwa walinyimwa huduma za tiba kwenye hospitali za serikali kwa sababu hawakuwa na uwezo wa kulipia huduma hizo, na 13% walidai kuwa walinyimwa huduma za bure za tiba kwa kushindwa kuthibitisha umri wao.

Watoto wadogo wa shule walioshiriki katika utafiti huu waliarifu kuwa hufundishwa masuala ya afya kama sehemu ya mtaala, lakini shule zao hazina uwezo wa kuwapatia mambo mbalimbali yahusuyo tiba ili kukidhi mahitaji ya wanafunzi. Nusu ya shule zilizokuwa katika sampuli ya utafiti huu ndizo zilizokuwa na namna fulani ya tiba inayoweza kuitwa huduma ya kwanza. Katika shule nyingine, mwanafunzi anapougua hupelekwa kwenye hospitali au zahanati ya karibu.

Lishe na mpangilio wa ulaji hujulikana kwa kuathiri ufanisi wa watoto shuleni. Licha ya ukweli huo, idadi kubwa zaidi ya wanafunzi, 85%, hula wanaporudi nyumbani kutoka shuleni. Shule tatu tu kati ya ishirini zilizokuwa kwenye sampuli ya utafiti ndizo zina utaratibu wa kuwapa watoto chakula - moja ikiwa na watoto wa wazazi wenye kipato cha juu na nyingine mbili zikiwa na watoto wa wazazi wenye kipato cha kati - na hata katika shule hizi mbili, taarifa zilionyesha kuwa utaratibu huo ulikuwa umesitishwa wakati utafiti huu ukifanywa. Katika shule nyingine mbili (moja ya Arusha na nyingine ya Dar es Salaam), chakula huuzwa kwenye maduka yaliyo jirani na shule. Walipoulizwa kuhusu mpangilio wao wa ulaji, karibu 30% tu ya wanafunzi wa kundi la umri wa miaka 15 na kuendelea walioshiriki katika utafiti ndio waliosema kuwa kila mara hula kabla ya kwenda shule, idadi hiyo ikianzia 26% kwa wanafunzi wa vijijini hadi 48% kwa Dar es Salaam. Vilevile idadi ndogo ya wanafunzi, 15%, walisema hula vyakula vidogovidogo wakati wa mapumziko shuleni.

Maji

Kati ya 80% na 90% ya watu wazima waliosailiwa hupata maji ya kunywa kutoka kwenye vyanzo vinavyomilikiwa na jamii au na majirani. Wakati 73% ya watu wazima vijijini hawalipii maji wanayoyatumia - na 8% tu ya washiriki wa Dar es Salaam ndiyo wanaopata maji bure - 77% hulipia huduma hiyo kwa watu binafsi (watu wenye pampu, vibanda, majirani au wachuuzi wa maji). 13% tu ndiyo walioandikishwa kwa huduma hiyo na mamlaka ya maji (DAWASCO).

Kwa kipindi cha mwaka mmoja kabla ya utafiti huu, tatizo lililotajwa zaidi kuhusu upatikanaji wa maji ni kuwepo kwa hali ya ukame. Watu wengi waliosailiwa walishuhudia kupungua badala ya kuongezeka kwa huduma ya maji, usafi wake, kupanda kwa gharama na kuwepo kwa foleni ndefu kupata huduma hiyo. Kuwepo kwa maji machafu lilikuwa tatizo kubwa zaidi vijijini, na gharama kubwa na foleni ndefu kwa Dar es Salaam.

Shule za msingi mbili tu kati ya ishirini zilizofanyiwa utafiti ndizo zilizokuwa na maji ya kunywa ya bomba kwa ajili ya watoto. Jijini Dar es Salaam, watoto walibeba maji yao ya kunywa kutoka makwao au walinunua kwenye vibanda vya karibu na shule. Mkoani Mtwara, watoto walipata maji wakati pale tu walipokwenda nyumbani wakati wa mapumziko au wakati wa chakula cha mchana. Karibu 44% ya vijana wote wa shule waliosailiwa waliarifu kutokuwepo kabisa kwa huduma ya maji shuleni kwao, na 64% ya wanafunzi wa vijijini waliarifu kutokuwepo kwa huduma ya maji shuleni.

Utawala Bora na Uwajibikaji

Vigezo vilivyotumiwa na utafiti huu wa Maoni ya Watu ili kupima mtazamo wa watu kuhusu masuala ya utawala bora na uwajibikaji vinajumuisha ushiriki wa wananchi katika masuala ya umma, juhudi za kuwafanya viongozi wa serikali kuwajibika, kuwepo kwa mfumo unaofaa katika kupata habari na kufanya mawasiliano, ufahamu na maoni ya watu kuhusu siasa na sera, rushwa na uwajibikaji, jamii, uaminifu, ushirikiano na usalama, na utambulisho wa kiutamaduni wa taifa.

Ushiriki katika Masuala ya Umma

Zaidi ya moja ya tano, 22%, ya washiriki vijijini walisema kuwa walishiriki katika zoezi la kubuni mipango ya maendeleo katika maeneo yao, na 16% walifanya kazi kwenye miradi ya umma, hususan ujenzi na ukarabati wa barabara. Viwango vya ushiriki viliripotiwa kulingana kwa washiriki kutoka maeneo ya mijini isipokuwa Dar es Salaam (18% kwa miji mingine na 13% kwa Dar es Salaam). Washiriki wachache zaidi wa Dar es Salaam waliarifu kuwepo kwa ushiriki kama huo (7% na 6%). Hali kadhalika, watu wazima wachache wa mijini na vijijini, 9%, walihudhuria vikao vikuu vya baraza katika maeneo yao.

Zaidi ya hayo, 15% ya washiriki walionyesha kuwa waliomba taarifa kutoka ngazi ya serikali zao za vijiji / mitaa katika kipindi cha mwaka mmoja kabla utafiti huu haujafanyika, wakati huo theluthi mbili ya maombi haya yalikubaliwa. Wakazi wa vijijini wanaonekana kuwa makini zaidi katika kutafuta taarifa kutoka kwenye ofisi za serikali, ambapo 20% ya wakazi waliosailiwa waliomba kupatiwa taarifa, ikilinganishwa na 10% kwa wale wa Dar es Salaam.

Katika maeneo yote ambayo utafiti ulifanyika, zaidi ya nusu ya waliosailiwa, 53%, (bila kuzingatia iwapo aliyesailiwa ni mkazi wa mjini au kijijini), walikuwa na mtazamo kwamba wananchi wanaoeleza maoni yao mbele ya hadhara huleta mabadiliko, huku 39% walikuwa na matazamo kwamba viongozi wa serikali hawasikilizi yale yanayosemwa na watu.

Juhudi za Kuwafanya Viongozi wa Serikali Kuwajibika
Utafiti huu ulichunguza iwapo Watanzania wanaona kama kuna hatua za maendeleo katika juhudi za kuwafanya viongozi wa serikali kuwajibika zaidi. Washiriki waliulizwa iwapo kulikuwa na matukio yoyote katika kipindi cha miaka mitatu iliyopita yaliyohusisha viongozi wa serikali kuu au serikali za mitaa ambayo kwao yanaashiria kuboreshwa kwa utoaji huduma na uwajibikaji. Zaidi ya 30% ya washiriki walithibitisha kuwepo kwa hali hiyo, huku kukiwa na tofauti ndogo sana ya maoni kati ya washiriki wa mijini na vijijini. Kwa kiasi kikubwa sana, majibu yaliyotolewa na watu walio wengi - takriban 56% ya washiriki - yalihusu kuboreshwa kwa shule, vyumba vya madarasa na nyumba za walimu.

Kama uthibitisho wa kuwepo kwa uwajibikaji, 32% ya washiriki walisema kuwa walishuhudia viongozi wa serikali wakituhumiwa kwa kufuja rasilimali za umma na viongozi kufukuzwa kazi kwa rushwa na uzembe kazini.

Habari na Mawasiliano
Redio ni chanzo muhimu zaidi cha habari nchini kote, na zaidi hasa katika maeneo ya mijini kuliko ya vijijini. Magazeti na televisheni ni vyanzo muhimu mno vya habari jijini Dar es Salaam kuliko kwingineko nchini. Washiriki wachache sana wa vijijini (6%) ndio wanaoweza kuvipata. 'Taarifa za kuambiwa' ni chanzo muhimu cha habari kwa karibu 20% ya watu waliosailiwa mijini na vijijini. Makanisa na misikiti iliripotiwa na watu wachache (7%) kuwa vyanzo vya habari. Kwa ujumla, wananchi wa Dar es Salaam wana wigo mpana zaidi wa kupata habari kuliko wengine.

Ufahamu na Maoni ya Watu kuhusu Siasa na Sera
Maoni yalitafutwa pia kuhusu masuala yanayohusiana na sera chache maalumu zilizoteuliwa, lengo likiwa kuchunguza kiwango cha ufahamu walicho nacho watu kuhusu mijadala ya siku za karibuni inayozungumzia sera na iwapo watu huifuatilia mijadala hiyo. Karibu theluthi moja ya watu wazima waliosailiwa walisema hawapendi sana au hawapendi hata kidogo kufuatilia mambo ya kisiasa au kiuchumi. Karibu nusu ya watu wazima hawakuweza kusema chochote iwapo makampuni ya uchimbaji madini yalikuwa yanalipa kodi ya kutosha, wala kuhusu kitu kilichosababisha kuwepo kwa tatizo kubwa la umeme mwaka 2006, au kuhusu faida na hasara za kuwahamisha *wamachinga* (wafanyabiashara wadogowadogo) kutoka kwenye maeneo ya katikati ya miji kwenda maeneo mengine. Kati ya nusu ya watu waliotoa maoni yao, karibu wote (96%) walisema kuwa makampuni ya madini hayana budi kulipa kodi kubwa zaidi; 74% wanaamini kuwa tatizo la umeme lilisababishwa na ukame, huku maoni yakitofautiana kuhusu suala la *wamachinga* - 58% wakiunga mkono sera ya kuwahamisha, na 34% wakiikosoa hatua hiyo ya serikali, wengine hawakuwa na maoni yoyote.

Washiriki waliombwa pia kutoa maoni yao iwapo misaada kutoka nchi za nje hunufaisha viongozi wa serikali au watu maskini. Kati ya 86% ya washiriki waliotoa maoni yao, 81% waliamini kuwa 'kwa kiasi kikubwa, misaada kutoka nchi za nje hunufaisha viongozi wa serikali,' na 64% ya waliosailiwa walikubaliana sana na mtazamo huu.

Maswali kadhaa yaliulizwa katika jitihada za kutathmini maoni ya wananchi kuhusu utendaji wa wanasiasa na viongozi wa serikali. Washiriki walio wengi walitoa maoni yanayounga mkono sana utendaji wa Rais, 77%, na wa Waziri Mkuu, 72%. Jeshi la Polisi lilipongezwa zaidi kuliko kukosolewa kwani 17% tu ya waliosailiwa ndio walioona kuwepo kwa utendaji duni zaidi katika Jeshi la Polisi.

Rushwa na Uwajibikaji
Karibu 40% ya watu wazima waliosailiwa hawakuwa na maoni yoyote kuhusu kiwango cha rushwa kilichopo katika jamii. Kwa wale waliotoa maoni yao, idadi sawa na hiyo walisema kuwa rushwa ndogo, kubwa, na ya kisiasa ni jambo la 'kawaida sana' (50%) au 'kawaida' (karibu 20%) nchini Tanzania.

Vilevile, karibu 43% ya wananchi waliosailiwa walikuwa na mtazamo kuwa rushwa huathiri maisha yao, shughuli zao na siasa. 8% tu ya washiriki ndio walioamini kuwa rushwa haiathiri maeneo haya matatu. Idadi kubwa ya watu waliosailiwa (karibu 40%) hawakuwa na maoni yoyote; hivyo basi, idadi kubwa ya waliotoa maoni yao walikuwa na mtazamo kuwa maisha yao, biashara zao na siasa huathiriwa na rushwa. Hata hivyo, inawezekana kwamba wengi wa wale ambao hawakuwa na maoni wanaweza kuwa hawajaathiriwa na rushwa. Idadi karibu sawa na hiyo, 38%, hawakuwa na maoni yoyote kuhusu utendaji wa serikali ya sasa katika kupambana na rushwa. 45% walisema kuwa serikali inapambana vilivyo na rushwa na 17% tu walisema kuwa vita ya serikali dhidi ya rushwa haina nguvu.

Jeshi la Polisi na mfumo wa mahakama zinaonekana machoni mwa jamii kama taasisi zinazoendekeza rushwa kuliko taasisi nyingine zote. Kwa ujumla, wakazi wa mijini wanaona kuwepo zaidi kwa rushwa katika sekta ya umma kuliko wale wa vijijini, pengine kwa kuwa vyombo vya habari huzungumzia kwa kina tuhuma za rushwa. Wananchi wenye hali nzuri kimaisha wanaona kuwepo kwa kiwango kikubwa zaidi cha rushwa kuliko waonavyo wananchi maskini zaidi waliosailiwa.

Katika maoni yao, washiriki wa utafiti huu waliridhishwa kwa kiwango kikubwa mno mwitikio wa serikali wa siku za karibuni katika masuala ya amani, utulivu na usalama miongoni mwa watu. Idadi kubwa, 55%, walikuwa na maoni kuwa kiwango cha amani, utulivu na usalama miongoni mwa watu kimeongezeka kwa siku za karibuni. Wengine 44% walisema kuwa kiwango cha ubora wa huduma za msingi kimeongezeka, huku 40% wakidai hivyohivyo kuhusu mwenendo wa serikali katika kufuata sheria. Hata hivyo, 44% ya wananchi waliosailiwa hawakuwa na maoni yoyote. Licha ya hayo, wananchi bado wana wasiwasi mkubwa kuhusu kuwepo kwa vitendo vya uhalifu, vurugu, na kukosekana kwa usalama.

Jamii, Uaminifu, Ushirikiano na Usalama

Kiwango cha jumla cha watu kukosa uaminifu kinaripotiwa sana. Hali kadhalika, watu wachache tu waliosailiwa ndio wanaoamini kuwa siku hizi watu wengi wanaweza kuaminiwa, huku 78% wanaamini kuwa hiyo sio kweli. Kiwango cha kukosa uaminifu kiko juu zaidi jijini Dar es Salaam, 85%, kuliko vijijini ambako ni 75%. Hata hivyo, walipoulizwa kuhusu mienendo ya makundi maalumu ya watu, kulikuwa na viwango vya chini zaidi vya kukosa uaminifu vilivyoripotiwa. Katika hali isiyoshangaza, watu waliosailiwa walielekea zaidi kuwaamini ndugu na jamaa zao kuliko watu wa makundi mengine ambayo wanahusiana nayo kwa mbali katika jamii. 40% ya watu waliosailiwa waliwachukulia wageni Watanzania kuwa watu wasioaminika, na idadi karibu sawa na hiyo waliwachukulia hivyo pia vijana wa kiume. 60% waliwachukulia wageni wasio Watanzania kuwa watu wasioaminika.

Kiwango cha utayari wa watu katika kuaminiana kinaashiria, na kuashiriwa na, kiwango cha uhalifu, vurugu na usalama binafsi kilichopo katika jamii. Utafiti huu ulichunguza maoni ya wananchi kuhusu athari na mwekekeo wa mambo haya na matatizo ya kijamii yanayohusiana nayo. Ulevi (kwa kuuhusisha na uhalifu) unachukuliwa kuwa ni tatizo kubwa na 63% ya watu waliosailiwa, hususan vijijini. Kwa wastani, inachukuliwa kwamba athari zitokanazo na ulevi zinazidi kuongezeka, huku matatizo mengine ya kijamii, ikiwa ni pamoja na migogoro ya mirathi na umiliki wa ardhi, utumiaji wa madawa ya kulevya, tuhuma za uchawi na unyanyasaji majumbani, yanasemekana kuwa yanapungua, aghalabu kwa kiwango kikubwa. Wizi wa mali za watu unachukuliwa kuwa tatizo kubwa na zaidi ya nusu ya watu waliosailiwa, hususan jijini Dar es Salaam. Hali kadhalika, matumizi ya madawa ya kulevya na watu kujichukulia sheria mkononi yanachukuliwa kuwa matatizo makubwa zaidi jijini Dar es Salaam (na karibu 40% ya washiriki wa huko) kuliko kwingineko.

Washiriki wengi zaidi waliona kupungua badala ya kuongezeka kwa huduma zitolewazo na jamii kwa watu maskini, wagonjwa na wazee, kuwalinda watoto dhidi ya ukatili na udhalilishaji na kuwafunza tabia njema. Tabia ya wanajamii kukarabati barabara na madaraja, na kushirikiana katika kutayarisha mashamba na kuvuna mazao mashambani vilevile inaonyesha kupungua. Kwa ujumla, kulikuwa na tofauti ndogo tu za maoni kati ya wakazi wa mijini na wale wa vijijini waliosailiwa, ambapo wote wanataja kushuka kwa kiwango cha ushirikiano katika jamii, kuwatunza na kuwasaidia wazee na ushirikiano wa wanajamii katika malezi ya vijana.

Hitimisho

Mambo makuu yafuatayo yanaweza kuchukuliwa kuwa ndiyo maoni ya wananchi waliosailiwa:

Kukuza Uchumi na Kupunguza Umaskini

Kwa kutumia maoni ya watu kuhusu hali yao kiuchumi kwa siku za karibuni, mambo makuu matatu yanaweza kuonyeshwa. Kwanza, watu wengi zaidi wanaona kuwa hali yao kiuchumi ni duni zaidi sasa kuliko ilivyokuwa miaka mitatu iliyopita; pili, pengo kati ya 'matajiri' na 'maskini' linaonekana kukua zaidi; na tatu, 'tofauti ya umaskini kati ya watu wa mijini na vijijini' inaonyesha kuzidi kuwa kubwa.

Kwa watu wa madaraja yote ya vipato, ikiwa ni pamoja na wale wenye nafuu kimaisha, watu wengi zaidi wanashuhudia kushuka badala ya kupanda kwa viwango vya maisha. Matokeo ya utafiti huu yanaonyesha pia kuwa wengi wa wakulima, wafugaji, na wavuvi kwa hakika wanaona kuwa hawapati msaada wowote kutoka serikalini na wengi wao wanalalamikia kupanda kwa gharama za maisha (hususan gharama za ununuzi wa chakula). Wanatoa wito wa kuboreshwa zaidi kwa hali ya upatikanaji wa pembejeo, nyenzo na mikopo.

Hali ya barabara za vijijini ilijitokeza pia kama kikwazo kikuu cha shughuli za kiuchumi na jitihada za kupunguza umaskini, ingawa katika maeneo ya mijini wananchi wengi wanakiri kuboreshwa kwa hali ya barabara.

Utoaji Huduma

Utafiti huu unathibitisha furaha waliyo nayo wananchi wengi kuhusu uwekezaji unaofanywa na serikali katika elimu, ingawa bado kuna wasiwasi kuhusu ubora wake (kwa mfano, kuendelea kuwepo kwa upungufu wa vitabu katika shule za msingi na sekondari). Hata hivyo, utoaji wa huduma nyingine za msingi uliripotiwa kuzorota na washiriki walio wengi. Gharama kubwa za tiba na ununuzi wa madawa na ukosefu wa madawa ni miongoni mwa vikwazo vikuu katika kupata huduma za afya. Wananchi wengi wazee hukumbana na vikwazo katika kupata huduma za bure za tiba. Katika maeneo ya mijini na vijijini, huduma za maji majumbani bado linaendelea kuwa tatizo sugu kama linavyoonyeshwa kwa kutumia vigezo vya ukosefu wa maji safi na salama, na ongezeko la gharama za maji kwa wakazi wa mijini.

Utawala Bora

Ukuaji endelevu kiuchumi, kupunguza umaskini na kuboreshwa kwa shughuli za utoaji huduma, yote haya hayawezi kufanyika bila kuboreshwa kwa shughuli za utawala katika serikali kuu na serikali za mitaa. Ingawa serikali imedhamiria kuleta maendeleo katika sekta binafsi, matokeo ya utafiti huu yanaonyesha kuwa wananchi wanatarajia serikali itoe huduma stahili za kuendeleza uchumi, hususan upatikanaji wa nyenzo za uzalishaji mali. Hivyo basi, kuna wigo mpana zaidi hapa wa kutafakari kwa kina zaidi kuhusu wajibu wa serikali kwa sekta binafsi.

Utafiti huu unaonyesha kuwa wananchi wana imani kubwa na uwezo wa viongozi wa serikali iliyopo madarakani katika kuendeleza na kutekeleza sera mbalimbali kwa manufaa ya umma. Licha ya hali hiyo, utafiti huu unabainisha pia kuenea kwa rushwa na wananchi kukabiliana moja kwa moja na vitendo vya rushwa kutoka kwa watendaji wanaotoa huduma mbalimbali za msingi. Watu wanaarifu kuwa rushwa imeenea zaidi katika Jeshi la Polisi na mfumo wa mahakama. Vilevile, wananchi wengi zaidi waliosailiwa hawaoni manufaa ya misaada ya maendeleo inayotolewa kwa ajili yao. Walio wengi wanawachukulia watumishi wa umma kuwa ndio wanufaika wakuu wa misaada ya maendeleo, siyo wananchi wote.

Huku ikikabiliwa na kushuka kwa kiwango cha mshikamano na ushirikiano kama ilivyoripotiwa na wananchi wa maeneo mbalimbali, kwa hakika kubuni mbinu za pamoja za kushughulikia kasoro za kiutawala ambapo serikali, wananchi, sekta binafsi, asasi za kiraia, na jumuiya mbalimbali watafanya kazi pamoja katika kufikia lengo moja kitaifa, kutabaki kuwa miongoni mwa changamoto kuu zinazoikabili Tanzania kwa miaka mingi ijayo.

SURA YA 1

UTANGULIZI NA METHODOLOJIA

1.1 Usuli

Utekelezaji wa mikakati ya kitaifa[1] ya kupunguza umaskini nchini Tanzania unasimamiwa na Mfumo wa Usimamizi wa MKUKUTA kitaifa unaoendeshwa na makundi matatu[2] ya wataalamu. Kundi la Wataalamu ya Utafiti na Uchambuzi, Kundi la Wataalamu wa Usimamizi na Uratibu wa Takwimu, na Kundi la Wataalamu wa Mawasiliano; makundi yote haya kwa pamoja huwajibika kukusanya, kuchambua na kusambaza taarifa za MKUKUTA.

Mei 2006, Kundi la Mawasiliano lilitunga hadidu za rejea kwa ajili ya kuendesha utafiti mkubwa ili kupata 'Maoni ya Watu' kuhusu utekelezaji wa MKUKUTA na utendaji wa Serikali ya Tanzania kwa ujumla. Timu ya wataalamu iliundwa kutoka makundi yote matatu ya wataalamu ili kubuni methodolojia ya utafiti unaojulikana kama 'Maoni ya Watu (2007)'. Kundi la Wataalamu wa Utafiti na Uchambuzi ilikasimu mamlaka kwa Taasisi ya Utafiti wa Kupunguza Umaskini (REPOA) ili kuendesha utafiti huo. Hojaji za utafiti zilitungwa kwa mtindo wa kusisitiza ushiriki wa wajumbe wa makundi ya wataalamu, ambao ni wawakilishi kutoka serikalini, jamii za kiraia, watafiti na wasomi, kwa kuwezeshwa na mshauri kutoka REPOA.

Kwa kutambua kuwa nusu ya Watanzania wana umri wa chini ya miaka 18, Mpango wa REPOA wa Utafiti wa Masuala ya Watoto uliendesha 'utafiti wa Maoni ya Watoto' ili kupata maoni ya kada hiyo kwa ajili ya kujaliza utafiti huu. Hii ilikuwa mara ya kwanza nchini Tanzania kwa maoni ya watoto wanaoshiriki katika utafiti kitaifa kuchambuliwa kwa utaratibu maalumu.

Ripoti hii inaeleza kwa muhtasari, taarifa za vipengele mbalimbali vya maisha ya watu, ikiwa ni pamoja na maendeleo yao kiuchumi kwa siku za karibuni, mabadiliko ya viwango vya maisha, na ubora na upatikanaji wa huduma za kiuchumi na kijamii. Hali kadhalika, kuna taarifa za maoni ya watu kuhusu mwelekeo wa shughuli za utawala, ikiwa ni pamoja na ushiriki wa wananchi katika masuala ya umma, utungaji sera, rushwa, na uaminifu. Zaidi ya hayo, ripoti hii inalinganisha matokeo ya utafiti huu na yale ya tafiti nyingine zinazofanana na huu, hususan utafiti wa Tathmini Shirikishi ya Umaskini (uliofanywa na Ofisi ya Makamu wa Rais, 2004), Utafiti wa Utoshelevu wa Sera na Huduma (PSSS, uliofanywa na REPOA, 2003) na tafiti za *Afrobarometer* (REPOA, 2003, 2005), tafiti ambazo zililenga pia kupata maoni ya watu kuhusu sera na masuala ya kisiasa na kijamii. Ripoti hii inajumuisha mambo makuu yaliyojitokeza katika utafiti wa Maoni ya Watoto, huku ripoti kamili ya utafiti huo ikitarajiwa kutolewa hivi karibuni.

Utafiti huu ulitengeneza taarifa kuhusu viashiria maalumu vya mfumo wa usimamizi wa MKUKUTA. Utafiti ulichambua maoni ya watu kuhusu maendeleo kwa kuzingatia viashiria mahususi kutoka kwenye makundi matatu ya MKUKUTA, ambayo ni: kukuza uchumi na kupunguza umaskini wa kipato, maisha bora na ustawi wa jamii, na utawala bora na uwajibikaji. Hivyo basi, utafiti huu unatoa taarifa kuhusu namna watu wanavyotambua na kuchambua mabadiliko ya sera na jinsi mabadiliko hayo yanavyoathiri maisha yao.

Kama ilivyo kawaida ya tafiti za maoni ya watu, utafiti wa Maoni ya Watu (2007) ulikusanya maoni ya washiriki kuhusu watendaji na utendaji wa asasi za umma. Wakati taarifa hizi ni muhimu kwa ajili ya mjadala wa sera kitaifa, ni muhimu kutambua kuwa matokeo ya tafiti za maoni ya watu yanaweza kutofautiana na yale ya tafiti zilizozoeleka zaidi za kaya. Mara nyingi tafiti za maoni ya watu zina mipaka kuhusu aina ya maswali yanayoweza kuulizwa kwa ajili ya kukusanya takwimu za utafiti, na kwa sababu hiyo, kuwa na mipaka pia kuhusu kiwango cha uchambuzi kinachowezekana.

1 Mkakati wa Kupunguza Umaskini (2000/01-2004) na ule ulioufuatia, Mkakati wa Kukuza Uchumi na Kupunguza Umaskini Tanzania, MKUKUTA, 2005-2010.
2 Kulikuwa na Timu nne za Wataalamu chini ya Mkakati wa Kupunguza Umaskini. Kitengo cha Sensa na Uratibu wa Takwimu na Kitengo cha Usimamizi vimeunganishwa kuwa kitengo kimoja cha kusimamia shughuli za MKUKUTA.

Hata hivyo, kumejitokeza kufanana kwa maoni ya watu kuhusu maendeleo ya kiuchumi kwa siku za karibuni, mabadiliko ya viwango vya maisha ya watu, ubora na upatikanaji wa huduma za kiuchumi na kijamii, na utawala bora, ikiwa ni pamoja na ushiriki wa wananchi katika masuala ya umma, utungaji sera, rushwa, na vilevile uaminifu, ushirikiano na usalama miongoni mwa jamii mbalimbali.

1.2 Methodolojia

Utafiti huu ulitafuta maoni ya Watanzania zaidi ya 7,879 wenye umri kati ya miaka 7 na 90 mwezi Machi na Aprili 2007. Utafiti ulifanywa katika mikoa kumi ya Tanzania Bara, ambayo ni Arusha, Tanga, Dar es Salaam, Lindi, Mtwara, Iringa, Singida, Rukwa, Shinyanga na Mwanza. Mikoa hii ilichaguliwa kwa kuangalia viwango vya umaskini wa mtu mmoja mmoja kama vilivyoonyeshwa katika Utafiti wa Bajeti ya Kaya 2000/01. Mikoa iligawanywa katika makundi matatu: ile iliyo chini katika jedwali ikiwa na kiwango cha juu cha umaskini wa kipato wa mtu mmoja mmoja, ile ya kati ikiwa na kiwango cha kati, na ile ya juu ikiwa na kiwango kidogo cha umaskini wa kipato wa mtu mmoja mmoja. Jedwali 1.1 hapa chini linaonyesha kwa muhtasari mgawanyo wa makundi hayo.

Jedwali 1.1 Mgawanyo wa Viwango vya Umaskini wa Mtu Mmoja Mmoja

Kiwango cha Umaskini kwa Mtu Mmoja Mmoja	Mikoa		
Juu	Mwanza	Iringa	Lindi
Kati	Singida	Mtwara	Shinyanga, Rukwa
Chini	Dar es Salaam	Tanga	Arusha

Utafiti huu ulishirikisha watoto, vijana, watu wazima na wazee. Aidha, vijana, watu wazima na wazee wapatao 1,000 hivi walishiriki majadiliano wakiwa katika vikundi maalumu.

Wilaya tatu kutoka kila mkoa zilichaguliwa kwa kuchanganya wilaya za mjini (huku wilaya tatu za mkoa wa Dar es Salaam zikichaguliwa mahususi kwa upande huo) na wilaya za vijijini, na kutoka katika madaraja matatu tofauti ya vipato vya watu: maeneo yenye watu maskini kupindukia, umaskikni kiasi, na wenye umaskini kidogo. Katika utafiti wa maoni ya watoto, shule moja ya msingi ilichaguliwa kutoka kila wilaya kwa wilaya zote kumi zilizochaguliwa kwa ajili ya utafiti, na kwa mara nyingine uwiano uliwekwa kati ya Dar es Salaam, miji mingine, maeneo ya vijijini na mchanganyiko wa watu wa viwango tofauti vya kipato.

Makundi ya watu waliosailiwa katika utafiti ni:

Watoto wenye umri wa miaka 7-14: Wanafunzi 512 wa shule ya msingi (wavulana 245 na wasichana 267), ambao walichaguliwa bila kufuata utaratibu wowote maalumu kutoka kwenye madaftari ya mahudhurio katika shule kumi, walishiriki katika utafiti kwa kutumia mbinu shirikishi zinazofaa kwa umri wao. Hawa waligawanywa katika makundi mawili - kundi moja kwa watoto wenye umri wa miaka 7-10 na lingine kwa watoto wenye umri wa miaka 11-14. Vipengele mahsusi vilivyochunguzwa na utafiti wa Maoni ya Watoto vilihusu masuala ya elimu, mahusiano na watu wazima na ushiriki wa watoto katika jamii wanamoishi, na vilevile malengo yao ya baadaye.

Vijana wenye umri wa miaka 15-24: Utafiti huu ulihusisha usaili wa ana kwa ana kwa vijana 1,525 (wasichana 885 na wavulana 640), ambapo theluthi moja ya idadi hiyo walikuwa bado wanafunzi. Mada zilizojadiliwa zilihusu masuala ya elimu, maoni yao kuhusu sera, ajira, matatizo binafsi, na malengo yao ya baadaye.

Watu wazima wenye umri wa miaka 25-59: Jumla ya watu wazima 4,967 (wanawake 2,560 - sawa na 51% ya watu waliokuwa katika sampuli ya utafiti - na wanaume 2,427 - sawa na 49% ya sampuli hiyo) walijibu maswali kuhusu ustawi wao na mwelekeo wa hali yao kiuchumi; utendaji katika utoaji wa huduma za umma za afya, maji, na barabara; ushiriki wao katika masuala ya umma, maoni yao kuhusu sera mbalimbali za serikali, mwelekeo wa masuala ya rushwa, utawala bora na uaminifu. Watu wazima wanaoishi vijijini walisailiwa kwa kina zaidi kuhusu matumizi yao ya maliasili, na namna wanavyojipatia riziki zao kupitia katika kilimo, ufugaji, na uvuvi.

Wazee (miaka 60 na kuendelea): Utafiti huu ulisaili jumla ya wazee 855 (ambapo 39% walikuwa wanawake na 61% wanaume) wenye umri wa zaidi ya miaka 60 kuhusu ustawi wao na njia za kujipatia riziki zao, huduma wanazozitoa na wanazozipata kutoka kwa watu wengine, na mambo wanayokabiliana nayo wao binafsi kutokana na uzee.

Utafiti huu ulitumia mbinu mbili za utafiti: zinazotumia vigezo vya ubora, na vile vinavyotumia vigezo vya idadi. Sehemu kubwa ya utafiti wa Maoni ya Watu ilihusisha hojaji iliyozungumzia kwa kina masuala mahususi ya makundi maalumu kama inavyoelezwa kwa muhtasari hapa chini. Uchunguzi wa vigezo vya ubora wa mada kuu za utafiti ulifanywa kupitia katika majadiliano ya vikundi maalumu. Majadiliano haya yaliendeshwa katika vikundi vya watu wa rika mbalimbali ili kutoa fursa ya kufanyika kwa uchambuzi wa kina zaidi wa mada zilizochaguliwa kutoka kwenye vipengele mbalimbali za hojaji. Takwimu zinazotumia vigezo vya ubora na idadi kutoka kwa watu waliosailiwa zilichambuliwa kwa kuzingatia malengo ya makundi matatu ya MKUKUTA. Kisanduku Namba 1 kurasa inayofuata kinaonyesha kwa muhtasari mawanda ya utafiti huu.

SANDUKU 1: MAWANDA YA UTAFITI WA MAONI YA WATU (2007)

Maoni ya nani?
Maoni ya watoto 512 wa shule za msingi wenye umri wa miaka 7-14, vijana 1,525 wenye umri wa miaka 15-24, watu wazima 4,967 wenye umri wa miaka 25-59 na wazee 855 wenye umri wa miaka 60 na kuendelea yalikusanywa kutoka mikoa kumi ya Tanzania Bara – Arusha, Dar es Salaam, Iringa, Lindi, Mtwara, Mwanza, Rukwa, Shinyanga, Singida, na Tanga mwezi Machi na Aprili 2007. Aidha, karibu watu 1,000 wenye umri wa miaka 15 na kuendelea walishiriki katika majadiliano wakiwa katika vikundi maalumu.

Maoni kuhusu nini?
Watoto: Elimu, habari, mawasiliano, ushiriki katika kufanya maamuzi, malengo ya baadaye

Vijana: Elimu, maoni kuhusu sera, ajira, matatizo binafsi, malengo ya baadaye

Watu wazima: Mwelekeo wa hali binafsi ya kiuchumi na ustawi
Utendaji katika utoaji huduma za umma za afya, maji, na barabara
Ushiriki katika masuala ya umma
Maoni kuhusu sera mbalimbali za serikali
Mwelekeo wa masuala ya rushwa, utawala na uaminifu
Maliasili, kilimo, ufugaji, uvuvi

Wazee: Ustawi na njia za kujipatia riziki
Huduma wanazozitoa na wanazozipata kutoka kwa wengine,masuala ya uzee

Ni nani anayetaka kujua?
Utafiti wa Maoni ya Watu unashughulikia masuala ya sera za umma na utendaji wa serikali, ikiwa ni pamoja na utekelezaji wa MKUKUTA, kwa kuzingatia maoni ya wananchi.
Serikali, watafiti, na wawakilishi kutoka asasi za kiraia wametoa mchango wao katika Maoni ya Watu na watayatumia matokeo ya utafiti huu.
Utafiti wa Maoni ya Watu 2007 unatoa matokeo yake kuhusu wanaume na wanawake, kwa kuzingatia kiwango chao cha umaskini/utajiri na iwapo makazi yao ni mjini au kijijini.

1.3 Taswira ya Ripoti

Ripoti hii inatoa uchambuzi wa jumla wa maoni ya watu, hisia na tabia zao kwa kuzingatia maeneo wanayotoka, jinsia yao, na viwango vyao vya umaskini na kulinganisha matokeo ya utafiti huu na yale ya tafiti zilizopita. Muhtasari wa vipimo vya utajiri/umaskini viliandaliwa ili kurahisisha uchambuzi wa takwimu. Usuli wa utafiti huu umetolewa katika Sura ya 1 ikifuatiwa na:

Sura ya 2 hadi ya 7: Maoni kuhusu masuala ya Kundi la Kwanza la MKUKUTA, ikiwa ni pamoja na kukuza uchumi na kupunguza umaskini. Hii inajumuisha mabadiliko yaliyoonekana katika huduma za kiuchumi, kipato na njia za kujipatia riziki za wananchi wa mijini na vijijini, na vigezo vikuu vya kupima shughuli za vijana za kujipatia riziki.

Sura ya 8 hadi ya 12: Mwelekeo wa masuala ya Kundi la Pili la MKUKUTA, ikiwa ni pamoja na utoaji wa huduma za jamii, mifano ikiwa elimu ya msingi na sekondari, huduma za afya na upatikanaji wa maji majumbani, msisitizo katika masuala yanayowahusu watoto, vijana na wazee.

Sura ya 13 na ya 14: Masuala ya utawala bora kwa mtazamo wa wananchi, ikiwa ni pamoja na tathmini kuhusu ufahamu wa Watanzania wa taarifa mbalimbali na ushiriki wao katika masuala ya umma. Sura hii inachunguza pia maoni ya watu kuhusu sera za kiuchumi na kisekta na athari zake. Mwishoni, sura hii inazungumzia maoni na uzoefu wa washiriki katika masuala ya rushwa na uwajibikaji katika utoaji huduma kwa umma. Aidha, yameripotiwa matokeo ya utafiti kuhusu kiwango cha uaminifu kati ya mtu na mtu na miongoni mwa makundi ya watu katika jamii, na kiwango ambacho watu hutatua matatizo ya pamoja kwa kushirikiana na kwa kufuata utaratibu ama kila mmoja kwa namna yake na kwa faida yake binafsi. Aidha, sura ya 14 inachambua maoni ya watu kuhusu watu wanaoaminika na wasioaminika.

Sura ya 15: inatoa hitimisho la utafiti wote kwa ujumla.

SURA YA 15

HITIMISHO NA MAMBO YA KUFANYA KISERA

Umaskini na Kukuza Uchumi

Kwa kutumia matokeo ya utafiti, watu wengi zaidi wanaonekana kuwa na hali duni zaidi sasa kuliko walivyokuwa miaka mitatu iliyopita. Kwa watu wa madaraja yote ya vipato, ikiwa ni pamoja na wale wenye nafuu kimaisha, wengi wao wanaona kuna kushuka badala ya kupanda kwa hali ya maisha, na Watanzania wengi wenye umri wa utu uzima wanaona kupanda kwa gharama za maisha kuwa tatizo kubwa (hasa gharama za chakula). Wakulima, wafugaji, na wavuvi walio wengi waliripoti kwamba kwa kweli hawapati msaada wowote kutoka serikalini, na wangependa serikali itoe msaada mkubwa zaidi katika kuboresha upatikanaji wa nyenzo za uzalishaji mali na mikopo.

Hali ya ubovu wa barabara kuu za vijijini ilijitokeza kama kikwazo kikubwa cha shughuli za kiuchumi na juhudi za kupunguza umaskini vijijini, ingawa kwa hakika wakazi wa mijini walikiri kuwepo kwa mabadiliko kadhaa. Hivyo basi, uboreshaji wa hali ya barabara hauna budi kwenda sambamba na ongezeko la shughuli za uwekezaji ili kupunguza vikwazo katika utekelezaji na kuongeza uzalishaji katika sekta ya kilimo, na wananchi wanaomba bayana serikali ichukue hatua za dhati za kuboresha hali ya uchumi vijijini. Wakati huohuo, serikali imedhamiria kukuza uchumi katika sekta binafsi. Hivyo basi, matokeo haya ya utafiti yanatoa wigo mpana zaidi wa kutafakari maamuzi kuhusu majukumu ya serikali na yale ya sekta binafsi.

Utoaji Huduma

Serikali imekuwa ikitenga fedha zaidi katika bajeti yake kwa ajili ya utoaji wa huduma za jamii kwa miaka kadhaa sasa, na utafiti wa Maoni ya Watu (2007) unaonyesha jinsi wananchi wanavyounga mkono uwekezaji unaofanywa na serikali katika sekta ya elimu. Katika sekta ya afya, gharama kubwa za tiba na ununuzi wa madawa, na upungufu wa madawa vilitajwa kuwa vikwazo vikuu katika kupata huduma za afya, na pia ugumu uliopo kwa wananchi wengi wazee kupata huduma za bure za afya. Usambazaji wa maji kwa matumizi ya nyumbani, kwa mijini na vijijini, pia unaendelea kuwa tatizo sugu kama ulivyopimwa kwa kutumia taarifa zilizotolewa kuhusu kuwepo kwa uhaba wa maji safi na salama, na gharama kubwa sana za kupata maji. Ni dhahiri kuwa bado serikali inatakiwa kutenga fedha zaidi kwa ajili ya huduma za msingi katika jamii, na rasilimali zinazopatikana zitumiwe ipasavyo na kwa ufanisi.

Utawala Bora

Ukuaji endelevu kiuchumi, kupunguza umaskini na utoaji wa huduma bora, yote hutegemea mwongozo kutoka serikali kuu na serikali za mitaa. Utafiti wa Maoni ya Watu (2007) unaonyesha hofu waliyo nayo wananchi kuhusu madhara na kuenea kwa rushwa, lakini vilevile unaonyesha kuwa zaidi ya 40% ya wananchi waliosailiwa walikuwa na maoni kuwa serikali inafanya kazi nzuri katika kupambana na rushwa.

Kwa namna iletayo matumaini makubwa sana, utafiti huu unaonyesha kuwa wananchi wanaimani kubwa sana na uwezo wa serikali iliyopo madarakani katika kutunga na kutekeleza sera mbalimbali kwa manufaa ya umma. Kwa hakika, hii ni rasilimali muhimu sana ambayo haiwezi kudumu milele iwapo hakutakuwa na utoaji wa huduma bora na pia uwajibikaji mkubwa zaidi.

Huku ikikabiliwa na kushuka kwa kiwango cha mshikamano na ushirikiano kama ilivyoripotiwa na wananchi wa maeneo mbalimbali, kwa hakika kubuni njia za kuboresha shughuli za utawala ambapo wadau wote - serikali, wananchi, sekta binafsi na asasi za kiraia, watu wazima na watoto vilevile - watafanya kazi pamoja ili kufikia malengo ya pamoja kitaifa, kutaendelea kuwa mojawapo ya changamoto kubwa zaidi zinazoikabili Tanzania kwa miaka mingi ijayo.

MAREJEO

ESRF (2004). "Tanzania Participatory Poverty Assessment"

REPOA, (2003). "Policy and Services Satisfactory Survey (PSSS)." Dar es Salaam: REPOA.

United Republic of Tanzania (URT). (2002). "Household Budget Survey 2000/01". Dar es Salaam: National Bureau of Statistics.

URT. (2004). "Vulnerability and Resilience to Poverty in Tanzania: Causes, Consequences and Policy Implications." TzPPA Main Report. Dar es Salaam: Vice President's Office.

URT. (2005). "National Strategy for Growth and Reduction of Poverty (NSGRP)". Dar es Salaam: Vice President's Office.